

การศึกษารูปแบบทางกายภาพของที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย
และความสามารถในการจ่ายสำหรับที่อยู่อาศัย

ในการศึกษาถึงรูปแบบทางกายภาพและสภาพความเป็นอยู่ของผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนศึกษาถึงความสามารถในการจ่ายสำหรับที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างจากชุมชนแออัดในเขตชั้นนอก ชั้นกลาง และชั้นใน ของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ข้อมูลที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างในครั้งนี้กระจายกันอยู่ในทุกเขต โดยสุ่มตัวอย่างจากชุมชนต่าง ๆ จำนวน 10 ชุมชน ชุมชนละ 20 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 200 ตัวอย่าง รายชื่อของชุมชนที่ดำเนินการสุ่มตัวอย่างมี ดังนี้

1. ชุมชนโพธิ์ทอง
2. ชุมชนบดินทร์เดชา
3. ชุมชนวัดไม้ต้น
4. ชุมชนผดุงสามัคคี
5. ชุมชนบ้านครัวเหนือ (กิ่งเพชร)
6. ชุมชนสามัคคี ศรีสุพรรณ
7. ชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จ
8. ชุมชนริมคลองราชมนตรี
9. ชุมชนปากคลองลาดพร้าว
10. ชุมชนพรหม

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

การศึกษาสถานภาพทางสังคมและลักษณะ โครงสร้างของครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดต่างๆ ในครั้งนี้จำนวน 200 ตัวอย่าง สามารถสรุปรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์

เพศ	จำนวนราย	ร้อยละ
ชาย	81	40.5
หญิง	119	59.5
รวม	200	100.0

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดในครั้งนี้นับเป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 119 ราย จากจำนวนทั้งหมด 200 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 59.5 ของทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 40.5 ของทั้งหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนร้อยละของอายุผู้ให้สัมภาษณ์

อายุ (ปี)	จำนวนราย	คิดเป็นร้อยละ
ต่ำกว่า 30	56	28
31 - 40	60	30.0
41 - 50	29	14.5
51 - 60	32	16.0
60 ขึ้นไป	23	11.5
รวม	200	100.0

ผู้ให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปีมากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ของทั้งหมด รองลงมาคือผู้ที่อายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 ของทั้งหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 แสดงรายละเอียดโครงสร้างของจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	มีจำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 - 2 คน	30	15
3 คน	29	14.5
4 คน	30	15.0
5 คน	30	15.0
6 คน	27	13.5
6 คนขึ้นไป	54	27.0
รวม	200	100.0

จะเห็นว่า โครงสร้างของจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดตามที่เก็บข้อมูลได้ในครั้งนี้ ทราบว่าส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27 ของทั้งหมด รองลงมาคือจำนวนสมาชิก 4 คน และ 5 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15 ของทั้งหมด หรือพอสรุปได้ว่า เกินกว่าครึ่งหนึ่งของครอบครัวที่สุ่มตัวอย่างได้ในครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเกินกว่า 4 คนขึ้นไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนร้อยละของที่อยู่อาศัย โดยแยกตามลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน

ลักษณะของที่อยู่อาศัย	มีจำนวนราย	ร้อยละ
ห้องแถวไม้ชั้นเดียว	70	35.0
บ้านเดี่ยวไม้ 2 ชั้น	47	23.5
บ้านไม้ใต้ถุนสูง	42	21.0
บ้านเดี่ยวครึ่งไม้ครึ่งตึก	15	7.5
อื่น ๆ	26	13.0
รวม	200	100.0

จากการสำรวจทราบว่าที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ในชุมชนแออัด มีลักษณะเป็นห้องแถวไม้ชั้นเดียวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35 ของทั้งหมด รองลงมาคือบ้านเดี่ยวทำด้วยไม้ขนาด 2 ชั้น จำนวนร้อยละ 23.5 ของทั้งหมด ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ที่เก็บข้อมูลได้ในครั้งนี้ ก่อสร้างด้วยไม้มีสภาพค่อนข้างเก่า มีอยู่เพียงร้อยละ 7.5 เท่านั้น ที่มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวครึ่งไม้ครึ่งตึก

ขนาดของที่อยู่อาศัยภายในชุมชน

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนร้อยละของที่อยู่อาศัย โดยแยกตามขนาดของพื้นที่

ลักษณะของที่อยู่อาศัย (ตาราง)	มีจำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10	41	20.5
11 - 20	102	51.0
21 - 30	36	18.0
31 - 40	6	3.0
41 - 50	4	2.0
50 ขึ้นไป	11	5.5
รวม	200	100.0

จะเห็นว่าขนาดของที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะมีพื้นที่อยู่ระหว่าง 11-20 ตารางวา คิดเป็นร้อยละ 51 ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด รองลงมาอยู่ในช่วงที่ต่ำกว่า 10 ตารางวา คิดเป็นร้อยละ 20.5 ซึ่งพอสรุปได้ว่าประมาณร้อยละ 70 ของที่อยู่อาศัยจากการสุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีขนาดที่ดินไม่เกิน 20 ตารางวา ซึ่งมีลักษณะที่ค่อนข้างจะคับแคบเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกของครอบครัวที่สุ่มตัวอย่างได้ในตารางที่ 18 คือมีสมาชิกของครอบครัวส่วนใหญ่เกินกว่า 4 คนขึ้นไป ประมาณร้อยละ 70 ของทั้งหมด

ลักษณะการใช้สอยของบ้านพักอาศัย

ตารางที่ 21 แสดงรายละเอียดของบ้านพักอาศัยโดยแยกตามลักษณะการใช้สอย

ลักษณะการใช้สอยภายในบ้าน	มีจำนวนราย	ร้อยละ
เป็นบ้านพักอาศัยอย่างเดียว	157	78.5
เป็นบ้านพักอาศัยและร้านค้า	30	15.0
บ้านพักอาศัยและอุตสาหกรรมในครัวเรือน	11	5.5
อื่น ๆ	2	1.0
รวม	200	100.0

ลักษณะของที่อยู่อาศัยที่สำรวจได้มีดังนี้ ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 78.5 มีลักษณะเป็นบ้านพักอาศัยเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมในชุมชนดังกล่าว ตลอดจนครอบครัวส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างซึ่งต้องออกไปทำงานนอกบ้านจึงมีส่วนทำให้ลักษณะการใช้สอยเป็นที่พักอาศัยอย่างเดียว สำหรับบ้านพักอาศัยที่เป็นสถานที่ประกอบการค้าด้วย คิดเป็นร้อยละ 15 ของทั้งหมด ส่วนบ้านที่ประกอบอุตสาหกรรมครัวเรือนในหลังเดียวกันมีจำนวนร้อยละ 5.5 เท่านั้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบระบายน้ำเสียภายในชุมชน

ตารางที่ 22 แสดงรายละเอียดของระบบการระบายน้ำเสียภายในชุมชน

ระบบการระบายน้ำเสีย	จำนวนราย	ร้อยละ
ระบายลงใต้ถนน	99	49.5
ระบายลงคูคลอง	61	30.5
ระบายลงท่อระบายน้ำ	40	20.0
รวม	200	100.0

การระบายน้ำเสียภายในชุมชนแออัดที่สำรวจพบในครั้งนี้นำพบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งหมดเป็นการระบายน้ำเสียลงใต้ถนน หรือคิดเป็นร้อยละ 49.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบการระบายน้ำเสียภายในชุมชนที่สำรวจในครั้งนี้น่าจะยังไม่ถูกสุขลักษณะ และก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ส่วนที่ระบายลงคูคลองคิดเป็นร้อยละ 30.5 ของทั้งหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบการใช้ไฟฟ้าภายในบ้านพักอาศัย

ตารางที่ 23 แสดงรายละเอียดของระบบไฟฟ้าภายในบ้าน

การใช้ไฟฟ้า	จำนวนราย	ร้อยละ
มีมิเตอร์ไฟฟ้าใช้เอง	174	87
พ่วงไฟจากข้างบ้าน	26	13
รวม	200	100.0

สำหรับระบบไฟฟ้าภายในบ้านนั้น จากการสำรวจทราบว่า ปัจจุบันผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีมิเตอร์ไฟฟ้าใช้เองคิดเป็นร้อยละ 87 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 13 เท่านั้น ที่ต้องต่อไฟฟ้าจากข้างบ้านมาใช้ แสดงให้เห็นว่าระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชนยังอยู่ในเกณฑ์

ระบบการใช้น้ำประปาภายในบ้าน

ตารางที่ 24 แสดงลักษณะการใช้น้ำประปาภายในบ้าน

การใช้น้ำประปา	จำนวนราย	ร้อยละ
มีมิเตอร์น้ำใช้เอง	165	82.5
ต่อหัวน้ำมาจากบ้านอื่น	29	14.5
ชื้อน้ำเป็นตุ่ม	6	3.0
รวม	200	100.0

จากการสำรวจทราบว่า ส่วนใหญ่คือร้อยละ 82.5 มีมิเตอร์น้ำประปาใช้เองแล้ว โดยมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น ที่ยังคงต้องชื้อน้ำเป็นตุ่มจากเพื่อนมาใช้บริโภค เนื่องจากครอบครัวเหล่านั้น บุกรุกไปอาศัยอยู่บนที่ดินของผู้อื่น

การศึกษาสถานภาพทางการเงินของผู้อยู่อาศัย

ตารางที่ 25 แสดงรายละเอียดรายได้เฉลี่ยของครอบครัว

ระดับรายได้ต่อเดือน (บาท)	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000	35	17.5
3,001 - 5,000	38	19.0
5,001 - 7,000	42	21.0
7,001 - 9,000	27	13.5
9,001 - 11,000	37	18.5
เกินกว่า 11,000	21	10.5
รวม	200	100.0

จะเห็นว่า รายได้เฉลี่ยของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,001-7,000 บาท/เดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 21 ของทั้งหมด รองลงมาคือรายได้ที่อยู่ในช่วง 3,001-5,000 บาท/เดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ของทั้งหมด และรายได้ที่อยู่ในช่วง 9,001-11,000 บาท/เดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.5 ตามลำดับ

ข้อมูลที่เก็บมาได้ ในครั้งนี้ค่อนข้างจะกระจาย แต่เมื่อพิจารณาในอีกแง่หนึ่งจะเห็นว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทลงมา มีจำนวน 115 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.5 ของทั้งหมด ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนตัวอย่างที่สุ่มในครั้งนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่สำรวจในครั้งนี้เป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทลงมา

รายไดพิเศษอื่น ๆ ของสมาชิกในครอบครัว

ตารางที่ 26 แสดงรายละเอียดรายไดพิเศษอื่น ๆ ต่อเดือน

รายไดพิเศษ	จำนวนราย	ร้อยละ
มีรายไดพิเศษ	39	19.5
ไม่มีรายไดพิเศษ	161	80.5
รวม	200	100.0

จากการสอบถามถึงรายไดพิเศษต่อเดือน ซึ่งนับรวมอยู่ในรายไดต่อเดือน แล้วนั้น ทราบว่าประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80.5 เป็นผู้ที่ไม่มีรายไดพิเศษ

สำหรับครอบครัวที่มีรายไดพิเศษนั้นทราบว่า เป็นกลุ่มผู้มีรายไดสูงกว่า 7,000 บาท ประมาณร้อยละ 90 ของผู้มีรายไดพิเศษทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงจำนวนเงินรายไดพิเศษที่ได้รับนั้น ร้อยละ 46 เป็นจำนวนเงินที่ต่ำกว่า 1,000 บาทลงมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายไดพิเศษที่ได้รับมานั้นอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน

ตารางที่ 27 แสดงจำนวนร้อยละของระดับค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อเดือน

ระดับค่าใช้จ่ายต่อเดือน (บาท)	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000	79	39.5
3,001 - 5,000	75	37.5
5,001 - 7,000	24	12.0
7,001 - 9,000	14	7.0
9,001 - 11,000	6	3.0
เกินกว่า 11,000	2	1.0
รวม	200	100.0

จะเห็นว่าค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนจากการสุ่มตัวอย่างได้ครั้งนี้ ทราบว่าส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาทลงมา คิดเป็น 77% ของทั้งหมด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบถึงรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนตามตารางที่ 25 ทราบว่าส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 7,000 บาท ซึ่งมากกว่ารายจ่ายเดือนละประมาณ 2,000 บาทเท่านั้น รายได้ดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอสำหรับผ่อนชำระค่าที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่าย โดยเฉลี่ยของครอบครัว

ตารางที่ 28 แสดงรายละเอียดของค่าใช้จ่ายต่อเดือนของครัวเรือนที่มีรายได้แตกต่างกัน

ค่าใช้จ่าย รายได้	<3,000	3,001-5,000	5,001-7,000	7,001-9,000	9,001-11,000	11,001>	รวม
<3,000	23	11	1	-	-	-	35
3,001-5,000	27	9	1	1	-	-	38
5,001-7,000	21	18	2	1	-	-	42
7,001-9,000	8	11	3	2	2	1	27
9,001-11,000	-	22	8	5	1	1	37
11,001>	23	11	1	-	-	-	35
รวม	79	75	24	14	6	2	200

เมื่อพิจารณาถึงรายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนในตารางที่ 25 เปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของครอบครัวในตารางที่ 27 จะเห็นว่ากลุ่มผู้มีรายได้ตั้งแต่ 3,000 บาท ลงมามีจำนวน 12 ราย ที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนสูงกว่ารายได้ที่มีอยู่ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินโดยการกู้ยืมเงินจากผู้อื่น ซึ่งเป็นภาระใช้จ่ายเกินกว่าระดับรายได้ของตนเอง ส่วนกลุ่มผู้มีรายได้ในระดับอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนในระดับที่ต่ำกว่ารายได้ของตนเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาระหนี้ที่มีต่อผู้อื่น

ตารางที่ 29 แสดงรายละเอียดภาระหนี้ในปัจจุบัน

ภาระหนี้	จำนวนราย	ร้อยละ
ครอบครัวที่ไม่มีหนี้	156	78
ครอบครัวที่มีหนี้	44	22
รวม	200	100.0

จากการสำรวจทราบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 78 ตอบว่าตนเองไม่มีภาระหนี้กับผู้อื่นใด สำหรับครอบครัวที่ตอบว่าตนเองมีหนี้สินนั้น คิดเป็นร้อยละ 22 ของทั้งหมด ซึ่งแหล่งที่มาของเงินกู้ยืม จะแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 30

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 แหล่งที่มาของเงินกู้

แหล่งทางการเงิน	จำนวนราย	ร้อยละ
จากการเล่นแชร์	20	45.5
กู้จากเอกชน	14	31.8
เงินกู้จากสวัสดิการ	7	15.9
กู้จากสถาบันการเงิน	3	6.8
รวม	44	100.0

จากรายละเอียดแหล่งที่มาของเงินกู้ของครอบครัวที่มีหนังสือสหราชอาณาจักรว่า ประมาณร้อยละ 45 มีแหล่งทางการเงินมาจากการเล่นแชร์ รองลงมาคือกู้ยืมจากเอกชนประมาณร้อยละ 31.8 ส่วนแหล่งเงินกู้ที่เป็นสถาบันการเงินมีเพียงร้อยละ 6.8 เท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งทางการเงินอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขอเงินจากสถาบันการเงิน มีกฎเกณฑ์มากกว่าการขอยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 31 ภาระหนี้สินโดยเฉลี่ยของครอบครัว

จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000	13	29.5
3,001 - 5,000	5	11.3
5,001 - 7,000	5	11.3
7,001 - 9,000	-	-
9,001 - 11,000	4	9.1
11,000 ขึ้นไป	17	38.8
รวม	44	100.0

จากการสำรวจพบว่า ครอบครัวที่มีหนี้สินนั้น ส่วนใหญ่มีภาระหนี้อยู่ในระดับ 11,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.8 ของทั้งหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เงินออมที่เหลือเก็บในแต่ละเดือน

ตารางที่ 32 รายละเอียดของจำนวนเงินออมที่เก็บได้ในแต่ละเดือน

จำนวนเงินที่เหลือเก็บในแต่ละเดือน (บาท)	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,000	51	66.2
1,001 - 2,000	13	16.9
2,001 - 3,000	5	6.5
3,001 - 4,000	2	2.6
4,001 - 5,001	5	6.5
เกินกว่า 5,000 บาท	1	1.3
รวม	77	100.0

จากการสำรวจจะเห็นว่า ครอบครัวที่มีเงินออมเหลือเก็บนั้น ส่วนใหญ่มีเงินออมเหลือเก็บไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 66.2 ของทั้งหมด ตลอดจนครอบครัวที่มีเงินออมเหลือเก็บตั้งแต่ 1,000-2,000 บาท มีจำนวน 16.9% ของทั้งหมด หรืออาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวที่มีเงินออมเหลือเก็บตั้งแต่ 2,000 บาทลงมา มีจำนวน 83.1% ของผู้ที่มีเงินออมเหลือเก็บทั้งหมด จากการสำรวจผู้ที่มีเงินออมเหลือเก็บทั้งหมด ทราบว่าเกินกว่าครึ่งหนึ่งของคนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีรายได้อ่อนตั้งแต่ 7,000 บาทขึ้นไป

ทัศนคติที่มีต่อแหล่งกู้ยืมเงินในกรณีที่ไม่พอใช้

จากการสอบถามถึงในกรณีที่ไม่พอใช้ ผู้ตอบคิดว่าจะยืมเงินมาจากแหล่งทางการเงินแหล่งใดบ้าง โดยสามารถเลือกได้มากกว่า 1 คำตอบ ดังนี้

ตารางที่ 33 แหล่งกู้ยืมทางการเงินในกรณีที่ไม่พอใช้

แหล่งกู้ยืมทางการเงิน	จำนวนราย	ร้อยละ
ยืมจากญาติพี่น้อง	109	46.3
ยืมจากเพื่อนบ้านในชุมชน	40	17.0
กู้จากสถาบันการเงิน	30	12.8
โรงรับจำนำ	27	11.5
ยืมจากเพื่อนร่วมงาน	26	11.1
ยืมจากเพื่อนบ้านนอกชุมชน	3	1.3
รวม	235	100.0

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า แหล่งทางการเงินที่คนส่วนใหญ่ถึงเป็นอันดับแรก เมื่อมีความจำเป็นต้องการใช้เงิน ทรายว่าร้อยละ 46.3 ของทั้งหมดจะยืมจากญาติพี่น้อง รองลงมาคือ ร้อยละ 17 ของทั้งหมดจะยืมจากเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน โดยมีเพียงร้อยละ 12.8 เท่านั้นที่คิดว่าจะยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ

จำนวนเงินที่พร้อมจะจ่ายต่อเดือนสำหรับจ่ายเป็นค่าที่อยู่แห่งใหม่มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 34 แสดงรายละเอียดจำนวนเงินที่พร้อมจะจ่ายต่อเดือนสำหรับเป็นค่าที่อยู่อาศัยแห่งใหม่

เงินที่พร้อมจ่ายต่อเดือน (บาท)	จำนวนราย	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,000	103	51.5
1,001 - 2,000	59	29.5
2,001 - 3,000	24	12.0
3,001 - 4,000	8	4.0
4,000 บาทขึ้นไป	6	3.0
รวม	200	100.0

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนเงินที่พร้อมจะจ่ายต่อเดือน สำหรับจ่ายเป็นค่าที่อยู่อาศัยแห่งใหม่นั้น ทราบว่าคนส่วนใหญ่พร้อมที่จะจ่ายในอัตราเดือนละไม่เกิน 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.5 จำนวนเงินดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของครอบครัวในชุมชนที่เก็บข้อมูลได้ในครั้งนี้ คิดเป็นร้อยละ 14.3 เท่านั้น ซึ่งถือว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำเนื่องจากในปัจจุบันหากต้องการซื้อบ้านพักอาศัยในระดับราคา 300,000 บาท โดยขอกู้ 80% ของราคาขาย คิดอัตราดอกเบี้ย 15% ผ่อนชำระภายใน 25 ปี จะต้องผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยรวมกันเดือนละ 3,073 บาท ซึ่งสูงกว่าข้อมูลที่เก็บได้ในครั้งนี้

ทัศนคติที่มีต่อที่อยู่อาศัยเดิมและที่อยู่อาศัยแห่งใหม่

ในการศึกษาถึงทัศนคติที่มีต่อที่อยู่อาศัยของตนเองในปัจจุบัน ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อที่อยู่อาศัยแห่งใหม่หากต้องมีการย้ายที่อยู่ออกไป สรุปผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 35 แสดงระยะเวลาของการอยู่อาศัยในชุมชน

ระยะเวลา (ปี)	จำนวนราย	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	16	8.0
1 - 5	33	16.5
6 - 10	33	16.5
11 - 15	28	14.0
16 - 20	15	7.5
มากกว่า 20 ปี	75	37.5
รวม	200	100.0

ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดตามที่ได้สำรวจในครั้งนี้ ทราบว่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่นั่นเป็นเวลานานกว่า 20 ปี คิดเป็นจำนวนร้อยละ 37.5 ของทั้งหมด จากตัวเลขดังกล่าวถือว่าเป็น Social Indicator ตัวหนึ่งที่ทำให้เห็นว่ากลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวยังไม่มีศักยภาพในการจัดหาที่อยู่อาศัยแห่งใหม่

ตารางที่ 36

แสดงรายละเอียดของที่อยู่อาศัยเดิม

ที่อยู่อาศัยเดิม	จำนวนราย	ร้อยละ
อยู่ในชุมชนอื่นมาก่อน	57	28.5
ย้ายมาจากต่างจังหวัด	53	26.5
อยู่ที่นั่นมาตั้งแต่เกิด	51	25.5
อื่น ๆ	39	19.5
รวม	200	100.0

จากการสอบถามถึงแหล่งที่อยู่อาศัยเดิมก่อนที่จะย้ายมาที่นี่ ทราบว่าประมาณร้อยละ 28.5 เคยอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งอื่นมาก่อน สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้มาตั้งแต่เกิด คิดเป็นร้อยละ 25.5 ของทั้งหมด

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของความเป็นอยู่ของคนกลุ่มนี้ จะเห็นว่า กว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 54 เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในที่แห่งนี้มาตั้งแต่เกิด หรือเคยอาศัยในชุมชนอื่นมาก่อน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพการใช้ชีวิตของคนกลุ่มนี้ ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดซื้อที่อยู่อาศัยเพื่อไปอยู่ในที่แห่งใหม่ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะของการครอบครองที่ดิน

ตารางที่ 37 แสดงรายละเอียดของลักษณะการครอบครองที่ดิน

การครอบครองที่ดิน	จำนวนราย	ร้อยละ
เช่าจากเอกชน	100	50
เป็นเจ้าของที่ดินเอง	38	19
บุกรุกที่ดินของราชการ	26	13
เช่าที่ดินจากหน่วยราชการ	22	11
อื่น ๆ	14	7
รวม	200	100.0

เมื่อพิจารณาจากสภาพการถือครองที่ดินที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นว่าประมาณ 50% ของทั้งหมดเป็นการเช่าที่ดินของเอกชน โดยมีเพียง 19% เท่านั้น ที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนที่เหลือเป็นการเช่าที่ดินและบุกรุกของหน่วยราชการ

สำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินเอง จากการสำรวจพบว่ากว่าร้อยละ 60 ของคนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มียรายได้ตั้งแต่ 9,000 บาทขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีรายได้สูงอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของคนกลุ่มนี้

ลักษณะการครอบครองสิ่งปลูกสร้าง (บ้านพักอาศัย)

ตารางที่ 38 แสดงรายละเอียดของการครอบครองสิ่งปลูกสร้าง

การครอบครองสิ่งปลูกสร้าง	จำนวนราย	ร้อยละ
เป็นบ้านที่สร้างเอง	115	57.5
เช่าบ้านผู้อื่นอยู่	69	34.5
ซื้อมาจากเจ้าของเดิม	11	5.5
อื่น ๆ	5	2.5
รวม	200	100.0

ลักษณะของบ้านพักอาศัยในปัจจุบัน ทราบว่าเป็นบ้านที่ก่อสร้างขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่ หรือคิดเป็นร้อยละ 57.5 ของทั้งหมด ส่วนผู้ที่เช่าบ้านของผู้อื่นมีจำนวนร้อยละ 34.5 ของทั้งหมด สำหรับผู้ที่ซื้อบ้านมาจากเจ้าของเดิมมีเพียงร้อยละ 5.5 เท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หากมีโอกาสได้ทำสัญญาให้อยู่อาศัยในชุมชนต่อไป ผู้ตอบมีความเห็นดังนี้

ตารางที่ 39 ความคิดเห็นที่มีต่อการได้ทำสัญญาให้อยู่อาศัยในชุมชนต่อไป

คิดว่าจะอยู่ที่นั่นต่อไปอีก (ปี)	จำนวนราย	ร้อยละ
ไม่เกิน 1 ปี	9	4.5
1 - 5 ปี	60	30.0
6 - 10 ปี	12	6.0
10 ปีขึ้นไป	119	59.5
รวม	200	100.0

เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นดังกล่าว ทราบว่าส่วนใหญ่มีความพอใจที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนของตนต่อไปอีก เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี คิดเป็น 59.5% ของทั้งหมด ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่า คนกลุ่มนี้มีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ที่เดิมอยู่แล้ว และยังไม่คิดที่จะเปลี่ยนหรือย้ายไปอาศัยอยู่ที่แห่งใหม่ในระยะเวลานี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหาของชุมชนที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

จากการสำรวจถึงทัศนคติที่มีต่อที่อยู่อาศัยเดิมว่ามีปัญหาอะไรบ้าง โดยผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ ดังนี้

ตารางที่ 40 แสดงรายละเอียดของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

ปัญหาของชุมชน	จำนวนราย	ร้อยละ
กลัวถูกเพลิงไหม้	68	28.5
กลัวถูกไล่ที่	64	26.9
สภาพแวดล้อมไม่ดี	47	19.8
ปัญหาเรื่องลักขโมย	41	17.2
ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน	18	7.6
รวม	238	100.0

ปัญหาที่คนในชุมชนแออัดกังวลมากที่สุดคือ ปัญหาเรื่องเพลิงไหม้ คิดเป็นร้อยละ 28.5 ของทั้งหมด จากการสอบถามทราบว่ากลุ่มที่กลัวปัญหาเรื่องเพลิงไหม้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่บุกรุกที่ดินของราชการ และเอกชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกรงปัญหาในเรื่องของการลอบวางเพลิงเพื่อไล่พวกตนออกไปจากชุมชนนั้น รองลงมาคือปัญหาเรื่องกลัวถูกไล่ที่คิดเป็นร้อยละ 26.9 กลุ่มที่กลัวปัญหานี้คือ กลุ่มที่บุกรุกที่ดินของราชการและเอกชนตลอดจนกลุ่มที่เช่าที่ดินจากเอกชนด้วย สำหรับกลุ่มที่เช่าที่ดินจากหน่วยราชการมีปัญหานี้ในเรื่องนี้น้อยมาก เนื่องจากอาจมีความเชื่อว่ารัฐคงจะไม่ไล่พวกตนออกไปที่อื่นเพราะมีการเสียค่าเช่าอย่างถูกต้อง

ทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยแห่งใหม่

รูปแบบและลักษณะของที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ ที่มีความต้องการมากที่สุดจากการสอบถามถึงความต้องการที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ทราบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการที่อยู่อาศัยในรูปของบ้านพร้อมที่ดินจำนวนร้อยละ 52 ของทั้งหมดรองลงมาคือต้องการที่ดินเปล่า โดยจะสร้างบ้านเอง คิดเป็นร้อยละ 27 ส่วนที่อยู่อาศัยในรูปของแฟลตนั้น มีคนต้องการเพียงร้อยละ 9.5 เท่านั้น ดังนี้

ตารางที่ 41 แสดงรายละเอียดของรูปแบบที่อยู่อาศัยที่ต้องการในอนาคต

รูปแบบของที่อยู่อาศัยที่ต้องการ	จำนวนราย	ร้อยละ
บ้านพร้อมที่ดิน	104	52.0
ที่ดินเปล่า โดยให้สร้างบ้านเอง	54	27.0
ที่ดินพร้อมบ้านแต่ให้ต่อเติมเอง	23	11.5
แฟลต	19	9.5
รวม	200	100.0

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความต้องการที่อยู่อาศัยจากข้อมูลที่สำรวจได้ในครั้งนี้ทราบว่า กลุ่มผู้มีรายได้เกินกว่า 7,000 บาทขึ้นไป ส่วนใหญ่ต้องการที่อยู่อาศัยในลักษณะของบ้านพร้อมที่ดิน โดยให้เหตุผลว่า เพื่อลดความยุ่งยากในเรื่องการก่อสร้าง

สำหรับกลุ่มที่ต้องการที่ดินเปล่าโดยจะสร้างบ้านเอง ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 7,000 บาทลงมา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีรายได้ที่ค่อนข้างจำกัด จึงต้องการสร้างบ้านเอง เพื่อให้เหมาะสมกับรายได้ที่มีอยู่

ตารางที่ 42 ความคิดเห็นต่อมาตรการในการให้ย้ายออกไปอยู่สถานที่แห่งใหม่ โดยการให้เช่า สักระยะหนึ่ง หากสามารถผ่อนชำระได้ตรงกำหนดตามเงื่อนไขทุกประการ รัฐจะ ให้ผู้นั้นมีสิทธิ์เช่าซื้อต่อไป โดยมีผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยดังนี้

ความเห็นต่อมาตรการนี้	จำนวนราย	ร้อยละ
ผู้เห็นด้วย	177	88.5
ผู้ไม่เห็นด้วย	23	11.5
รวม	200	100.0

จากการสอบถามทราบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยต่อวิธีการนี้ประมาณร้อยละ 88.5 ของทั้งหมด ทั้งนี้เพราะสามารถมีที่อยู่อาศัยได้โดยการจ่ายค่าเช่า และหากชำระค่าเช่าตรง กำหนดทุกงวดก็จะมีสิทธิ์เช่าซื้อต่อไป แต่สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยนั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าที่อยู่อาศัย แห่งใหม่ อาจจะไม่เหมาะสมกับตนเอง เช่น อยู่ไกลเกินไป หรือเป็นที่อยู่อาศัยในรูปแฟลตซึ่ง ตนเองอาจจะไม่ชอบ ทั้งนี้อาจจะเห็นว่าที่อยู่อาศัยของตนในปัจจุบันเหมาะสมดีอยู่แล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเห็นที่มีต่อมาตรการของรัฐในการช่วยเหลือทางด้านที่อยู่อาศัย

หากนำมาตรการในการสนับสนุนเงินกู้ โดยให้ผ่อนชำระต่ำในช่วงแรก และให้ผ่อนจำนวนมากขึ้น ตามการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งมีผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยดังนี้

ตารางที่ 43 ความคิดเห็นต่อมาตรการในการให้ผ่อนชำระต่ำในช่วงแรก และให้ผ่อนมากขึ้นตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ความเห็นต่อมาตรการนี้	จำนวนราย	ร้อยละ
ผู้เห็นด้วย	163	81.5
ผู้ไม่เห็นด้วย	57	18.5
รวม	200	100.0

จะเห็นว่าคนส่วนใหญ่ร้อยละ 81.5 เห็นด้วยต่อมาตรการในการให้ผ่อนชำระค่าที่อยู่อาศัยด้วยวิธีนี้ ซึ่งกว่าร้อยละ 90 เป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5000 บาทลงมา โดยพร้อมที่จะชำระค่าที่อยู่อาศัยในช่วงแรกไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน เหตุผลที่ต้องการผ่อนชำระด้วยวิธีนี้ เนื่องจากเห็นว่า ในระยะสั้นตนเองสามารถผ่อนชำระได้ในจำนวนเงินที่ต่ำ ส่วนในระยะยาวก็คิดว่าตนเองจะมีรายได้มากขึ้น โดยจะนำรายได้นั้นมาผ่อนชำระในอัตราที่เพิ่มมากขึ้น

ความต้องการของผู้อยู่อาศัยในชุมชนที่ต้องการให้รัฐดำเนินการช่วยเหลือเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 44 รายละเอียดของความต้องการที่จะให้รัฐช่วยเหลือเป็นอันดับแรก

ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ	จำนวนราย	ร้อยละ
เรื่องปากท้องและการทำมาหากิน	76	38.0
ทางด้านที่อยู่อาศัย	71	35.5
รักษาพยาบาลฟรี	36	18.0
ค่าโดยสารฟรี	1	0.5
อื่น ๆ	16	8.0
รวม	200	100.0

จะเห็นว่าเมื่อสอบถามถึงทัศนคติและความต้องการเป็นอันดับแรกที่ต้องการให้รัฐช่วยเหลือจากการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐช่วยเหลือในเรื่องของปากท้องและการทำมาหากินเป็นอันดับแรก หรือคิดเป็นร้อยละ 38 ของทั้งหมด รองลงมาคือการให้การสนับสนุนในเรื่องของที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 35.5 ของทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นว่ากลุ่มผู้มีรายได้น้อยยังมีความเป็นห่วงในเรื่องของปากท้องของตนเองมากกว่าเรื่องของที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากคนกลุ่มนี้ที่มีรายได้น้อยกว่าจำเป็นต้องนำเงินที่ได้รับมาใช้ในการบริโภคเพื่อการดำรงชีวิตสำหรับความต้องการทางด้านที่อยู่อาศัยก็มีความจำเป็นบ้าง แม้สภาพของที่อยู่อาศัยจะไม่ดีเท่าที่ควร แต่คนกลุ่มนี้ก็ยอมรับได้เนื่องจากในปัจจุบันที่อยู่อาศัยดังกล่าว เป็นที่ถูกรุกจากราชการและเอกชน หรือเป็นการเช่าจากผู้อื่น ฯลฯ